

Van den Taback.

Het X X. Capittel.

De Taback-blafer spreekt.

Wat macher eenigh volck speck, vleesch, of hammen
 vvenschen,
 Al dat maecte drabbigh bloet, en onvermeuge menschen;
 Voor my ick vveet een spij: die ick al beter houw,
 Die draegh ick in mijn sack, of in mijn wijde mouw.
 Koom let op mijn bedrijf, ten zijn geen slechte saken,
 De kock dien ick gebruyck dat zijn mijn eygen kaken,
 Mijn keucken is een pyp, een doos mijn schapperae,
 Die draegh ick altyt met, waer dat ick henen gae,
 Een blat is mijn gebract; van hier o grage monden,
 Deschoorsteen is mijn neus, is dat niet vvel gevonden?
 En roock dat is mijn dranck, wat pas ick op den vvijs,
 Ick kan oock sonder hem gerast en vrolick zijn.
 Ken houw aen geen servet mijn vingers af te vegen,
 Een kleyntje vvel gebruyckt dat is een grooten segen:
 Wel laeckt my dien het lust. Het is een rustigh man
 Die met de minste kost hem vrolick maken kan.

Dewijl vvy nu van alderhande dranck ghespro-
 ken hebben, soo en sal niet ondienstigh wesen,
 hier een weynigh by te voegen van den Taback, die
 wy mede in onse tale seggen te drincken, al ist dat
 vvy daer van geen vochtigheyt, maer alleen den
 roock of in trekken.

Taback heeft den naem na een Lantschap van
 West-

West-Indien daer hy veel vvaft, even ghelijck de
 vvortel *China*, ende *Mechoacan* heeft, beyde in de
 Apoteken bekend. Hy heeft mede den naem van
Nicotiaen/ nae eenen *Nicotius*, die den selfden,
 Ambassadeur in Portugael zynde, van daer alder-
 eerst in Vrancrijck bracht Anno 1560. ghelijck de
 Ridder ende Admirael *Drake*, den selfden mede in
 Engelandt ghebracht heeft ontrent het jaer 1564.
 Daer nae is hy oock in Hollant ghekomen, alwaer
 met den selfden nu een stercken handel ghedreven
 vvert.

De Taback en is niet kout van aert, om dat hy
 den mensche slaperigh maeckt, ghelijck *Dodonaeus*
 eertijts plagh te meenen, maer heet ende droogh,
 gelijk hy daer nae oock door reden ende eerva-
 rentheyt vvel gheoordeelt heeft, ende dat vvel
 ontrent den derden graed, ghelijck hy oock ghe-
 stelt vvert van den Engelschen schrijver *Edoard*
Dore, hoe vvel hier in vvat verschillen den Ita-
 liaenschen *Casalpinus*, den Spaenschen *Monardes*,
 ende den Françoischen *D'alechamps*, van vvelcke
 de tvvee laetsten niet verder en gaen in beyde de
 ghematigheden als in den tweeden graed, de eerste
 hout hem wel voor droogh in den derden, maer
 alleen werm in den eersten. Dese hitte blijktt ghe-
 noegh uyt de bijtende scherpigheyt, die men inden
 Taback ghewaer wert, als oock door dien hy soo
 geweldigh alle vochtigheyt ende slijmerigheyt uyt
 het hooft treckt. Maer behalven dese kracht, heeft
 hy noch een verdoovende eygenheyt, ende den
 roock in 't lichaem komende (insonderheyt in de
 gene, die hem ongewent zyn te drincken) vverpt

H h 3

de

de maegh om, en maect den buyck heel los, met groote ontroeringe van't geheele lichaem. Daerbeneffens wert hem noch sonderlinge kracht tegens het vergif toe-geschreven. Het is t' Antwerpen gebeurt dat een snoepige kat eenē brock met rouckruyt toe-geworpen was, die sy in-slickende op ende neder spronck, soeckende den selfden uyt te braken; maer te vergeefs. De vrou sulcx siende, maecte den mont op te krijgen, en stacker taback met boter in, waer door de kat aen't brake komende, te lijf bleef. Maer dit soude alleen op 't braken konnen gheleyt werden. Dan vele verskeren, dat hy wonder goet is tegens het pestilentiael fenijn. Ende my is van geloof-waerdige luyden verhaelt, dat ten tijde alster seer groote sterfte te Londen in Engeland was, de Tabac-huysen heel bevrijt waren.

Het is aenmerckens weerdigh 't gene de gemelte *Monardes* schrijft, dat de Indianen honger en dorst met den Taback verslaen, op dese maniere. Sy branden eenige schelpen van Rivier-slecken, die stootense sijn als kalck. Hier van en van de Taback nemense even veel, dat knaewense tot dat het gelijk deegh aen malkanderen hanght, daer rollense ronde bollekens van, als erweten, de welcke sy in de schaduwe droogen, ende vvech leggen. Als sy dan door eenige bosschen moeten reysen daer te eten, noch te drincken en is, soo nemense al gaende een bolleken tusschen de lippen ende het onderste van de tanden, ende de vochtigheyt daer van komende, slickense door: ende met dat middel konnense drie vier dagen sonder de minste flaeuwigheyt honger en dorst wederstaen. De in-wonders

van

van *Florida* doen het selfde met den roock van den Taback. Den selven drincken sommige slaven ende arbeyders in Indien ende Spaengien, als sy heel vermoeyt gewerckt zyn, soo veel tot dat sy suyfelende daer van in slaep vallen; en wacker werdende is al haer vermoeytheit over.

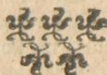
De Taback moet des morgens gedroncken werden, ende als de maegh ledigh is, niet van kinders ofte die swack van herffenen zyn, ofte die een heete ende drooge complexie hebben; maer van de gene, die sterck, kout ende vochtigh zyn, en veel met sinckingen gequelt werden. Indien even-wel foodanige hem te veel drinckē, soo sal hy in plaetse van de fluymen op te brengen, ende de herffenen matelijck op te droogē, het verteren van de maegh beletten, (vvaer door veel raeuvve vochtigheden verweckt werden) de herffenen ontfellen, ende de fluymen in de borst verharden. Soo heb ick onder andere, een man in dese Stadt gesien, die alle daegh gewent vvas in de tvvintigh pijpen te drincken, het vvelck hy soo langh dede, tot dat hy synen adem niet meer halen en konde, ende in de fluymen, die hy door geen middel op en konde brengen, ten lesten stickten.

De Taback vvert van de Indianen gesaeyt, ende verplant, gelijk by ons de Koole, daer na eer hy bloeyt, af-gefneden, de kleynste bladeren, stelen, ende knoppen in Spaensche vvijn, Malvasey, ofte oock loopen bier gesoden met zout, en dan Anijszaet, ende Gember daer by gedaen. In dit uyt-geperst en af-gegoten nat (van de Spaengjaerts *Caldo* genoemt) laten se de grootste bladeren warm staen

H h 4

broe-

broeyen tot datse geelachtigh vverden, dan rijgen syse aen een dicken draet, ende hangense uyt de Son te droogen, ende gedrooght zynde rollen sy de selfde op, ghelijck vvyse hier te lande krijgen. Op de selfde vvijs vvert hedenstaeghs de Taback geoeffent by een Koop-man van Zeelant, die jaerlijcx ontrent de vijf ghemeten lants by Ter-Veer met Taback-zaet besaeyt, ende dat op de vvijs van de Indianē teelt, ende nū vele jaren syn koopmanschap daer mede drijft.

Van Zout.

Het XXI. Capittel.

Het zout is vronder nut, het moetet al beuwaren,
 Wie kander sonder dat, in verre landen varen?
 Al vunt den mensche voet, al vvat men suyvel biet,
 En denghi of sonder zout, of sonder pekcl niet.
 Geen kocken kan bestaen, geen meyt en vveet te koken,
 Soo haest als haer het zout of pekcl heeft ontbroken;
 En vvie de tafel deekt, en zout daer op vergeet,
 Die toont dat hy syn ampt in geenen deel en vveet.
 Zout dient ontrent het vleys, het dient ontrent de vissen,
 Dies kan men beter gout, als zout, op aerden missen;
 Maer hier en over al soo dient de middel-maet,
 Want als men die vergeet, soo vvert het goede quaet.

Wy